

Daŭripovo – Resilienco – Transformo (Superrigardo)

La kompilaĵo donas koncizan superrigardon pri difinoj, konsekvencoj kaj interrilatoj de la nocioj-konceptoj, kiuj validas por estonta kaj futurinda mondvasta evolu(ig)o de paca, demokratia kaj sociale justa homa socio (kulturo) kaj de ties ĉirkaŭmedio-kunmondo (naturo). Fono por tio estas la centra demando "Kiel ni povas de la ekonomikcentrigita kulturo de tutmondigo atingi soci(al)-ekologian kulturon de daŭripovo?" (1)

1. Devenpunkto:

2030-Agendo por Daŭripova Evoluo de la UN (celoj)

En la 2030-Agendo por Daŭripova Evoluo de la UN (2015) enmetatis la nocio resilienco (angle resilient) en la priskribo koncerne du de entute 17 celojn de daŭripova evolu(ig)o (angle SDG = Sustainable Development Goals). (2).

La celo 9 postulas la kreon de resilienca infrastrukturo krome de progresigo de inkluda kaj daŭripova industriigo kaj novaĵoj.

La celo 11 postulas la formadon de inkluda, sekura, resilienca kaj daŭripovaj urboj kaj homaj setlejoj.

En ambaŭ celoj uzatas por la originale uzata angla vorto resilient en la germana teksto la vorto widerstandsfähig (esperante kontraŭstaripova, rezistopova).

(Rimarko: Jam en la jaro 2000 la nocio resilienco aperas en la dokumentoj de la UN-suborganizaĵo International Strategy for Disaster Reduction, ISDR (esperante Internacia Strategio por la Redukto de Katastrofoj). Kiel celo nomatas tie la kreo de katastrofresiliencaj komunumoj per progresigo de alta konscio pri la signifo de katastroforeduktado kiel integra parto de daŭripova evoluo. Deklaratas, ke politiko de resilienco postulas la priatenton de preskaŭ ĉiuj fizikaj-ekologiaj kaj soci(al)ekonomiaj fenomenoj de nia Planedo. (3))

En la novaj celoj de daŭripovo uzatas la nocio daŭripova pli multe rilate celojn, kiuj ligatas al aktivecoj de la homa socio kiel interveno en la vivmedion (kiel 1. agrikulturo, 6. akvo- kaj sanitarmanaĝado, 7. energiprovizo, 8. ekonomia kresko, 9. industriigo, 14., 15. utiligo de la oceanoj kaj de firmteraj ekosistemoj), pro kio devenendas de tio, ke per daŭripova evoluo (17.) unuarange intencatas la aktiva evoluigo ol la pasiva evoluo. Kontraŭe resilienca pli favore estas la nocio por stato aŭ eco (kiel tiuj de 9. infrastrukturoj kaj 11. urboj kaj setlejoj).

2. Soci(al)-ekologia graveco

Tute ĝenerale la tri nocioj daŭripovo, resilienco kaj transformo estas kaj priskribaj kaj normdonaj - ambiguaj laŭ signifo kaj ofte uzatas kadre de variaj valor- kaj cel-konceptoj, ideologioj, politikoj (ekz. daŭripovaj profitoj aŭ resilienca maĉgumo). Ĉi kunmetaĵo orientiĝas eksklude je soci(al)-ekologie koncernaj difinoj-klarigoj de la nocioj.

3. Daŭripovo

3.1. Principe daŭripovo rilatas al aktiveco, kiu povas esti prktikata kontinue sen kaŭzi damaĝojn por la naturo kaj/aŭ socio.

"3.2. Termino el la forstkulturo

"Faligi nur tiom da arboj kiom povas elteni la arbaro! Nur tiom da ligno kiom povas rekreski!" Tiel unue formulis Hans-Karl von Carlowitz en la jaro 1713 la principon de daŭripovo en sia libro pri la ekonomio de la arbarkulturo 'silvikultura oeconomica'".

3.3. Teni la mondon en ekvilibro

Ekde ĉi unua difino la nocio de daŭripovo pluevoluis. Tiam karakterizinte la fundamentojn de la forst-ekonomio, ĝi hodiaŭ priskribas vojon teni la mondon en ekvilibro. La kerna ideo: Longvide ni ne rajtas vivi je kostoj de homoj en aliaj regiono de la Tero kaj je estontaj generacioj. Vivmedio, ekonomio kaj socio influadas unu la alian. Longtempe ne estos ekonomia kaj socia progreso sen nedamaĝita vivmedio. Sammalmulte ni ne sukcesos protekti efike la vivmedion, se homoj devas lukti pri sia ekonomia ekzisto. Daŭripovo tuŝas ĉiujn sferojn de la ĉiutago kaj atingeblas nur per internacia kunlaboro.

3.4. Minacataj vivofundamentoj de la venontaj generacioj

Ekonomia sistemo kaj vivostilo – aparte en la industriŝtatoj – devas ŝanĝigi, pri tio estas ankaŭ politika unuanimeco ekde la 1990aj jaroj. Ĉar la ekonomia kaj teknika progresoj laŭ la ĝisnuna modelo minacas la vivmedion kaj pro tio la vivobazon de la venontaj generacioj. Samtempe homoj en multaj ŝtatoj devas vivi en mizero kaj havas nenian utilon el la bonstato en aliaj mondregionoj.

3.5. Daŭripova evoluo kiel politika gvidprincipo

Surbaze de ĉi ekkonoj la t.n. Brundtland-Komisiono de la UN postulis en la jaro 1987 novorientiĝon kaj liveris jenan difinon pri daŭripova evoluo: "Daŭripova evoluo estas evoluo, kiu sekurigadas la vivokvaliton de la nuna generacio kaj samtempe konservas por venontaj generacioj la elekteblojn pri la formado de ilia vivo." En la Pintkonferenco de Rio de Janeiro en la jaro 1992 178 ŝtatoj interkonsentis surbaze de la Brundtland-Raporto pri komuna gvidprincipo de la homaro por la 21-a jarcento – la daŭripova evoluo.

3.6. Daŭripova evolu(ig)o

- zorge traktas la naturon;
- altigas la laborkapaziton de la ekonomio kaj certigas la estontecon;
- estas justa kaj helpas al la paca kunvivo de la homoj.

3.7. Kleriĝo havas altan rangon

La Rio-Pinto per la Agendo 21 akceptis konkretajn agadproponojn – kaj por la ŝtatoj kaj por la unuopaj civitanoj. En ĉapitro 36 la aŭtoroj emfazas la altrangan signifon de kleriĝo: Sen ampleksa ŝanĝiĝo de la konscio sur ĉiuj niveloj nenia daŭripova evoluo." (4)

4. Resilienco

4.1. La nocio resilienco ekzistas ekde la komenciĝo de la 19-a jarcento kaj pliiĝe akceptatis ekde la 1990aj jaroj en sciencoj-politiko-kulturo. (5)

4.2. La vorto derivatas de la latina resilire por resalti (aŭ salti reen), temas pri rezultado en originan (pra)taton.

4.3. Simile kiel daŭripovo resilienco rilatas al sistemoj kiel strukturitaj kaj funkciantaj tutaĵoj kaj al ties konduto sub streso kaj perturboj (akcidentoj, malfunkcioj, urĝkazoj). "Streso kaj resilienco rilatas al diversaj grandoj-entoj kiel personeco kiel afektprocesiga sistemo, la vivmedio kiel ŝarĝita ekosistemo kaj la socio kiel soci-teknika sistemo." (6)

4.4. La nocio rolas en la materialesploroj (elasteco ktp.), de la fiziologio (streĉoj kaj adaptaj – alarmo, rezisto per adaptado, daŭra elĉerpiĝo), en la psikologio (lezebleco kaj imanenta protektopovo, elastika strukturo, adaptopovo, frustracitoleremo), en la ekologio (persisto pere de multstabileco, adaptiva kapacito, ŝarĝlimoj por esencaj homoistataj mekanismoj de ekosistemoj), en la ekonomio (adaptiva manaĝado, portfolikoncepto). (6)

4.5. Resilienco demandas pri "la ecoj kaj procesoj, kiuj kapabligas iun aŭ ion esti malpli inklinaj koncerne perturbojn kaj transiri sen difektita identeco de unu stasto al alia. (5) El la klimatoreserĉo

venas jena difino: Resilienco estas la povo de sistemo adapti al ŝanĝiĝoj sen transpaŝi kritikajn punktojn (renversopunktojn) kaj resti ene de determinita ordoskemo, kiu per ŝanceloj ĉiam denove memorganize reformiĝas.

4.6. Resilienco amplekse aplikatas en urboplanado-mediopolitiko. H. Kegler (Universitato Kassel) liveras koncerne tion la karakterizon "rezistema kaj lerna urbo." Nocioparoj, kiuj deriviĝas el la sur resilienco bazita kompreno pri planado por urbaj spacoj, estas fortikeco-fragileco, kompakteco-decentreco, aŭtarkio-interŝanĝo, redundanco-diverseco, stabileco-fleksebleco, moduleco-komplekseco. (7).

4.7. Resilienco estas ne nur pasive priskriba. Kiel normiga-aktiva koncepto validas la tri alpaŝoj-dimensioj:

4.7.1. Persisteco de sistemoj, t.e. rimedoj por defendo kontraŭ danĝeroj kaj riskominimumigo (memkonservado).

4.7.2. Adaptado, t.e. la kapablo kunekzisti harmonie kun rapide ŝanĝanta medio.

4.7.3. Transformo, t.e. la povo krei novajn strukturojn kaj sistemojn, ĉar la ekzistantaj ne plu portas-eltenas, transiro en novan pli daŭropovan staton (soci(al)-ekologia ŝanĝiĝo kun repensado pri gvidvaloroj kaj ĉefaj celoj), vd.malsupre. (5)

5. Daŭripovo, resilienco, transformo (interrilatatoj)

La interliĝiĝo de la tri nocioj-ideoj sub la kapvorto soci-kultura ŝanĝiĝo (ankaŭ Granda Transformo) kondukas al konceptoj-valor-kaj agadmodeloj kun variaj fokuso.

Ĉe tio temas pri la respondo al la demando de D. Brocchi komence de ĉi kompilaĵo (vd. supre).

La problemo estas, kiomgrade "la nociparo resilienco-transformo helpas al pli bona efektivigo de daŭripovo-daŭripova evolu(ig)o (krom paco kaj homaj rajtoj la tria gvidprincipo de la UN." (8)

La koncepto de la Granda Transformo implikas laŭ programo de la WBGU (Wissenschaftlicher Beirat der Bundesregierung Globale Umweltveränderungen, esperante Scienca Konsilkomitato de la Federacia Registaro Tergloba Vivmediŝanĝiĝoj) de Germanio "neceson por ŝanĝiĝo de la socio, se renverso al daŭripova evoluo estu realigata. Ĉe tio temas kerne pri Monda Socikonvencio por klimatoadekvata kaj daŭripova ekonomia ordo kiel kombinaĵo de kulturo de zorgemo (ekologia responseco), kulturo de partoprenigo (demokratia responseco) kaj kulturo de devontigo por la venontaj generacioj (alfutura responseco). Sen efika klimatoprotekto antaŭvideble nuliĝas la esencaj evoluebloj de la homaro. La tri gravaj kampoj de transformo estas energio, urbigo kaj grundutiligo." (9)

Sub la perspektivo de tergloba sistemo kaj rilatigite je ties subsistemoj "resilienco ofte estas la problemo kaj ne la solvo. Ili kontraŭstaradas al la ŝanĝprocesoj kaj ilia persistopovo malhelpas la necesan evoluon kaj transformon de la tuto. La spitemo kaj rezistemo de subsistemoj devas esti "bridata", por ke la tutsistemo estu supervivopova. Kelkfoje tamen la sendependeco de moduloj povas konsiderinde altigi la resiliencon de la tutsistemo. Etika orientiĝo por la ofte malfacila ekvilibro inter sendependeco kaj submetiĝo-enordiĝo povas prezenti la principo de subsidiareco, kiu postulas, ke la aŭtonomio de la subsistemoj devas esti aktive evoluigata-prosperigata de la superaj unuoj kaj estu reduktata nur, se tio montriĝas necesa por la ĝenerala bono. (10) La subsidiara funkcio de la subsistemoj devas do priatentata kaj efektivigata." (5) Ĉi konstatoj tre esence celas al la nuntempa merkatorientita tutmondigo kaj al politikaj-ŝtataj decentrigoj.

"En la diskurso pri resilienco" (kontraste al la orientiĝo je stato) "la adaptado alprenis certan ŝlosilan pozicion. Ĉe la adaptado ne prioritatas la evito de deeksteraj ŝanĝiĝoj, krizoj kaj ŝokoj, sed la lernado pri malinkliniĝo koncerne perturbojn kaj pli perfektigo koncerne sukcesan traktadon de ŝanĝiĝoj. (5) Fono de ĉi alpaŝo estas la tezo, ke la homa socio ne (plu) povas deturni la t.n. "overshoot" (angle por la transiro de la daŭripovkapacito de la Planedo). (11)

Lastinstance temos pri kombinado de strategioj pri daŭripovo (kulturoj de daŭripovo) kaj de strategioj pri adaptado (kulturoj de resilienco). "Per tio gajnatas tempo por ekfunkciigi ŝanĝigon de la aktuale domina ekonomi-, soci- kaj kulturmodelo. Gvidcelo estu eviti "transformon per katastrofo (12)". (5)

La interligiteco de la nocioj/konceptoj daŭripovo, resilienco kaj transformo karakterizeblas laŭ H. Kegler jene (7):

Resilienco liveras sistemecan alpaŝon al la planado kaj formado de nia mondo kaj de ties estonteco direkte al socia transformproceso kaj ne reduktiĝas al nura reagado al perturboj. Ekzistantaj strukturoj estu transigataj en elastajn-rezistopovajn, lernkapablajn kaj futurindajn por parati naturdevenajn kaj- aŭ homfaritajn perturbojn kaj ĉe tio konservi la funkcioncernajn ecojn samkiel renovigi ilin. (Kapvortoj: Imuneco kontraŭ krizoj de la urbaj sistemoj, kunigado de senpera vivprizorgado kaj longtempa fortiĝo).

Resilienco tiel fariĝas la fundamento de evoluo, direktata al daŭripovo, la gvidkoncepto kaj metodiko de stabila daŭripovo surbaze de sistem-, cel- kaj transformsciencio. Plisimpligite oni povas diri: Daŭripovo estas la celo, resilienco la vojo, transformo la fono. Priskribatas tiel koncepto por "transformo de la socio, kiu science, planade kaj kulture celas 'biosferan komunumon' kun klimatonĉuŝtraleco, resursocikloj kaj soci(al)-kultura ekvilibro." (7)

Kompilis:

Wolfgang Guenther
(EsperantoCentro Harleshausen,
Kulturinitiative Harleshausen e.V. – Forumo "Kulturoj de daŭripovo (KdD)")
Kassel, Germanio
w.guenther.esperanto@web.de
2015

Literaturo

01. Brocchi, D.; Die kulturelle Dimension der Nachhaltigkeit, davidebrocchi.eu/wp-content/.../2007_dimension_nachhaltigkeit.pdf
02. United Nations; Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development; <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
deutsch: Die Bundesregierung; 200-Agenda und Millenniumsziele; www.bundesregierung.de.../die-post-2015-agenda-fuer-nachhaltige-entw...
03. United Nations; Living With Risk: A Global Review of Disaster Reduction; Vol.1; 2004
04. Was ist Nachhaltigkeit; <http://www.bne-portal.de/was-ist-bne/grundlagen/nachhaltigkeitsbegriff/>
05. Vogt, M.; Zauberwort Resilienz, Akademie Tutzing, 2015; (> Internet)
06. Zeitkritische Forschungen; 3/2014; Resilienz: Mensch-Umwelt-System, Eine Geschichte der Stressbewältigung von der Erholung zur Selbstoptimierung; <http://www.zeithistorische-forschungen.de/3-2014/id%3D5141>
07. Kegler, H.; Resilienz – Strategien & Perspektiven für die widerstandsfähige und lernende Stadt; Bauverlag/Birkhäuser; 2014; ISBN 978-3-03821-529-5
08. vgl. artec-Kolloquium; Uni Bremen; 2010/2011; Nachhaltigkeit versus/zwischen/durch Resilienz und Transformation; (> Internet)
09. WBGU: Welt im Wandel.; 2011; https://www.nachhaltigkeit.info/artikel/wbgu_welt_im_wandel_2011_1645.htm
10. Ostheimer, D.; Über die gesellschaftstheoretische Offenheit des Subsidiaritätsprinzips; in: Jahrbuch der Christlichen Sozialwissenschaften 53; 2012
11. Meadows, D.; The Limits of Growth and the Future of Humanity, Carson Center, Munich, 2012
12. Sommer, B./Welzer, H.; Transformationsdesign. Wege in eine zukunftsfähige Moderne; Transformationen, Bd.1, München; 2014

